

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 38430-04-18

ניתן ביום 04 יולי 2019

המערער

יעקב גולדז'ק

-

המשיב

המוסד לביטוח לאומי

לפני: השופטת לאה גליקסמן, השופט רועי פוליאק, השופטת חני אופק גנדלר
נציג ציבור (עובדים) מר אמיר ירון, נציג ציבור (מעסיקים) מר דורון קמפלר

ב"כ המערער - עו"ד יונה סירוטה, עו"ד דן גנון
ב"כ המשיב - עו"ד חגי פרנקל

פסק דין

1. בפנינו ערעור על פסק דינו של בית הדין האזורי חיפה (ב"ל 24311-03-14; השופט נואהד חסן ונציגי הציבור מר מאיר בוחבוט ומר עמירם אלון), בגדרו נדחתה תביעתו של מר יעקב גולדז'ק (להלן: **המערער**) לקבוע כי אינו תושב ישראל מאז צאתו מהארץ בשנת 2000 או למצער מאז שנת 2013.

תמצית הרקע העובדתי

2. המערער עלה מפולין לישראל בשנת 1964 ומאז ובמשך שלושים ושמונה שנים - התגורר בישראל, הקים בה משפחה, עבד בה, רכש יחד עם רעייתו דירת מגורים וכן דירה נוספת להשקעה. בשלהי שנת 2000, עת היה בן 55 לערך, עבר להתגורר בפולין לצורכי עבודה. משפחתו - קרי רעייתו, שלוש בנותיו ונכדיו - לא עברו להתגורר עימו בוורשה, ולכן חילק את זמנו בין הארץ לפולין באמצעות ביקורים תכופים בישראל. המערער הצהיר כי תמך כלכלית ברעייתו וכי בחשבון הבנק המשותף לו ולרעייתו היה סכום של כארבעה מיליון שקלים. המערער היה מגיע ארצה בממוצע כל כעשרה ימים למשך מספר ימים, הכוללים דרך כלל את סופי השבוע, ושוהה יחד עם רעייתו בדירת המגורים. את חג ראש השנה וחג הפסח היה נוהג לחגוג בארץ בחיק משפחתו ואז היה שוהה בארץ מספר ימים רב יותר. המערער ביקר בישראל כעשרים פעמים בשנה ולעיתים אף למעלה מכך. מספר פעמים בעת שהותו בארץ פנה לקבלת שירותי בריאות בישראל. רעייתו היתה מגיעה מדי פעם לבקר בפולין. כאמור, המערער עבר להתגורר בפולין לצורכי פרנסה. תחילה עבד כשכיר ובהמשך

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 38430-04-18

הקים עסק למתן ייעוץ בדבר כדאיות השקעות בנדל"ן בוורשה. בשנת 2002 קיבל המערער אזרחות פולנית, רכש בפולין שלוש דירות (האחת למגורים ושתיים להשקעה), ואלה נרשמו במשותף על שמו ושם רעייתו שנותרה בארץ. כמו כן, היו בבעלותו מספר חשבונות בנק בפולין מסוגים שונים. במהלך שהותו בפולין קיבל מעת לעת שירותי בריאות בה.

3. ביום 3.10.2002, מסר המערער למוסד לביטוח לאומי (להלן: **המוסד**) טופס "דין וחשבון רב שנתי", המשמש לפתיחת תיק אצל המוסד ולהודעה על שינויים. בין היתר, הצהיר המערער בטופס זה, כי כתובת בית מגוריו היא: "רח' השקד 19 קרית חיים", וזו היא גם כתובתו לקבלת מכתבים. עוד הצהיר המערער, כי החל מחודש 10/2002 הוא "לא עובד בארץ, עובד בחו"ל" ולכן ביקש לקבל פנקס לתשלום דמי הביטוח. המערער הגיש דו"ח שנתי על הכנסותיו, כשבעמוד הראשון צוין בו כי "אם שהית בחו"ל תקופה העולה על שנתיים, הינך מתבקש למלא גם שאלון לקביעת תושבות (בל/190) שאפשר לקבלו במחלקת הביטוח והגבייה בסניף". המערער לא ביקש טופס זה, ונקדים את המאוחר ונציין כי במענה לשאלה מדוע לא עשה כן השיב "טעיתי" (עמ' 25 לפרוטוקול).

4. בשנת 2007 פנה המערער למוסד לבירור זכויותיו במוסד, וניתן לו מענה באשר לזכויותיו בשים לב להיותו תושב השוהה מחוץ למדינה. בשנת 2008 פנה לפקיד השומה באמצעות רואה החשבון וביקש לקבל אישור עבור שלטונות המס בפולין, כי "כל הכנסותיו מדווחות בישראל מהיותו 'תושב' לפי פקודת מס הכנסה".

5. ביום 3.6.13, הודיע המוסד למערער על שלילת תושבותו רטרואקטיבית, החל מיום 2.1.10. ובעקבות ביטול החיוב בדמי ביטוח מהמועד הנ"ל נוצרה למערער יתרת זכות על סך 91,139 ₪. יומיים לאחר מכן, ביום 5.6.13, נשלחה הודעה פנימית לכל סניפי המוסד, בכותרת ההודעה (נ/2) נרשם: "ביטול תושבות בעקבות באג".

"בשבוע האחרון הופסקה תושבות של עובדים לפי סעיף 76 וזאת כתוצאה מבאג שנוצר במערכת. אנו מנסים לאתר המקרים ולתקנם באופן ממוכן. עם זאת, אם נתקלתם במקרה בו לא הייתה אמורה התושבות להתבטל יש: לתקן המקרה באופן ידני. לידע אותי באמצעות האאוטלוק אודות התיקון כולל ת.ז. של המבוטח. בברכה, נוראל".

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 38430-04-18

6. בימים 24.10.13 ו 12.11.13 הודיע המוסד למערער כי המכתב שנשלח אליו המודיע לו על שלילת תושבותו, מקורו בתקלה מיחשובית (באג במערכת המידע), ולכן הוא מהווה טעות. עוד נציין כי בשולי המענה המפורט מיום 12.11.13 נאמר למערער לאחר פירוט זיקותיו לארץ כך:

**"מטעמים אלה אין מקום להיעתר כאמור
לדרישה להחזר כספים בעד התקופה בה נקבע כי
מר יעקב גולדז'ק המשיך לשמור על תושבותו.
במידה ומר גולדז'ק יעקב מבקש לטעון אחרת
לענין תושבותו – ויתור תושבות, עליו למלא את
השאלון למבוטח השווה בחו"ל על כל פרטיו
כנדרש (מצורף)".**

7. מכל מקום, משהמשיך המוסד לראות במערער תושב נוכח זיקותיו ארצה, התבקש המערער להמציא למוסד שומות לשנים 2010 – 2012, ומשעשה כן זוכה חשבונו ב 71,013 ₪.

8. המערער הגיש תובענה בגדרה בקש לקבוע כי אינו תושב ישראל החל משנת 2002, שנת ההגירה שלו לפולין, ולהורות למוסד להחזיר לו את דמי הביטוח אשר שילם החל משנת 2007 (7 שנים שקדמו למועד הגשת התביעה). מנגד, טען המוסד כי שלילת התושבות נעשתה אוטומטית ובשוגג (בשל באג במערכת המידע), ולא עקב הפעלת שיקול דעת. תוך זמן קצר הטעות תוקנה, וחודשה תושבותו ובהתאם תוקן החשבון. המוסד הוסיף וטען כי המערער מנסה בתביעתו להיבנות מטעות טכנית, וזאת במטרה לקבל החזרי דמי ביטוח אותם שילם מיוזמתו ובאופן מודע ומושכל לאורך השנים, תוך שמירה על זכויותיו הסוציאליות. לטענת המוסד, ממכלול חומר הראיות עולה, כי לא נעשו בידי המערער פעולות המעידות על ניתוק מרכז חייו מישראל והעתקתו לפולין, ההיפך הוא הנכון.

פסק הדין מושא הערעור

9. סעיף 2א לחוק הביטוח הלאומי, תשנ"ב-1995 מגדיר את מי "שאינו תושב לעניין החוק", אולם המונח "תושב" לא הוגדר בחוק זה. בית הדין האזורי עמד על העקרונות שהותוו בפסיקה לקביעת תושבותו של אדם, תוך שהדגיש כי בפסיקה נקבע שאדם נשוי שנסע מחוץ למדינה על מנת לעבוד ולחסוך כסף, בעוד משפחתו

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 38430-04-18

נשארה בארץ כשהוא מקיים איתה קשר הדוק ורצוף, יראו בשהותו בחו"ל כישיבה ארעית. אדם כזה ייחשב כתושב מאחר ומכלול הנסיבות מעיד על כוונתו לחזור ארצה.

10. בית הדין קבע כי יישום העקרונות אשר נקבעו בפסיקה בענייננו, מלמד, כי בזמנים הרלוונטיים לתביעה יש לראות במערער "תושב ישראל". זאת, משהמערער פנה בשנת 2002 ביוזמתו למוסד וביקש לקבל פנקס תשלומים; המערער ציין בטופס הנ"ל: "אני לא עובד בשלב זה בארץ"; המערער נדרש למלא בטופס בנפרד, את כתובת מגוריו וכתובת למשלוח מכתבים, ובשניהם רשם את הכתובת בה התגורר עם אשתו ככתובת מגורים, וגם כתובת למשלוח מכתבים; בשנת 2007 פנה למוסד שוב ביוזמתו באמצעות רואה החשבון שלו לצורך בירור זכויותיו "בין אם הוא שוהה בחו"ל לצרכי עבודתו, וכן אם הוא ממשיך לעבוד בחו"ל גם אחרי הגיעו לגיל פרישה", כשנוסח זה לא מלמד על העתקת מרכז החיים לפולין; בשנת 2008 בקש אישור לשלטונות בדבר היותו משלם מיסים בישראל כתושב; כל אלה מעידים – כלשונו של בית הדין – כי "בהיבט הסובייקטיבי, לתובע לא הייתה כל כוונה להעביר את מרכז חייו מישראל לפולין ויתרה מזאת, הוא המשיך לראות במדינת ישראל כמרכז חייו". בנוסף, נתן בית הדין האזורי משקל לכך "כי מספר הימים של שהותו בחו"ל אינו מהותי ואין בו כדי להעיד על ניתוק הזיקה לישראל, שכן שהייתו של התובע בפולין בימים ראשון עד חמישי הנה לצרכי עבודה בפולין, ובסופי שבוע, אחת לשבועיים, הוא שב לחיק משפחתו בארץ, כמו גם בחגים". לעניין רכש הדירות בוורשה ציין בית הדין האזורי כי "אין בכך כדי להצביע על זיקה שיש בה להוכיח כי ביתו ומרכז חייו נמצאים בפולין, היות שתחום מומחיותו כפי שהעיד בפנינו, הינו ייעוץ בשיווק נדל"ן, ולכן אם יש בידו הידע והכלים להגדיל את היקף הכנסתיו מעבודה, אין כל סיבה שלא יפעל לשם כך. בנסיבות העניין אין בעובדה זו כדי להוכיח כי מרכז חייו בפולין, במיוחד שהדירות הללו רשומות גם על שם רעייתו קלרה המתגוררת בארץ, עובדה זו מחזקת את המסקנה, כי הדירות הללו נרכשו לשם השקעה, ולא בשל העברת מרכז חייו של התובע לפולין". על יסוד כל אלה הגיע בית הדין האזורי למסקנה כי המערער נותר תושב ישראל חרף המעבר לפולין לצורכי פרנסה, וכלשונו:

"לאור כל האמור לעיל, הגענו למסקנה, כי התובע עבר לפולין על מנת לעבוד ולפרנס את משפחתו, בעוד שמשפחתו (אשתו, בנותיו ונכדיו) נשארה בארץ, תוך שהוא מקיים

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 38430-04-18

איתה קשר הדוק ורצוף. עינינו הרואות, כי במהלך השנים, לאחר שהתובע החל לעבוד בפולין, נותרו בבעלותו נכסים רבים המשותפים לו ולרעייתו קלרה בארץ, ואין המדובר בנכסים להשקעה, אלא דירת מגורים בה התגורר עם רעייתו עוד בטרם החל לעבוד בפולין, כאשר היא המשיכה להתגורר בה והתובע מצטרף אליה בביקוריו התכופים בארץ (פעם בשבועיים למשך 3 ימים).

התובע נהג לשהות בחיק משפחתו גם בחגים כדוגמת פסח וראש השנה, וכן חשבונות בנק משותפים לו ולרעייתו בארץ. לאורך השנים מאז שהחל לעבוד בפולין, דיווח התובע על הכנסותיו לרשויות המס בישראל ושילם מיסים כי חשב שכך צריך לנהוג (עמ' 24 שורה 20 לפ').

...

בחישוב הסופי, הסממנים מצביעים על מרכז חייו של התובע וזיקה ישירה ומשמעותית לישראל, כמקום ש'זהו ביתו'."

11. אשר להודעת הביטול שנשלחה אוטומטית קבע בית הדין כי זו "התקבלה, מבלי לבחון את עניינו של התובע לגופו, על כן צוין כי התובע לכאורה איננו תושב, וכי ניתן להשיג על ההחלטה". משכך, לא היה בכוחה של החלטה זו לגבור על המסקנה העולה מיישום העקרונות שנקבעו בפסיקה, ואשר מובילים המה לתוצאה כי המערער נותר תושב.

12. למען שלמות התמונה נציין כי כיוון שהמערער הגיע לגיל הפרישה הרי שאינו נדרש עוד לשלם דמי ביטוח, ולכאורה זכאי הוא לקצבת זקנה מהמוסד. משמע, בנקודת זמן זו מעמד התושבות אינו נושא עימו עוד חובות, אלא זכויות בלבד.

טענות הצדדים

13. המערער שב וטען כי העתיק את מרכז חייו לפולין. הוא תושב ואזרח פולין; הוא בעל נכסים רבים בפולין, ובכלל זה רכש בוורשה דירה למגורים, דירות להשקעה ופתח חשבונות בנק; אין הכרח שמקום תושבותם של בני הזוג יהיה זהה, ואין מניעה שלבני זוג יהיה מרכז חיים שונה; הדיווח לרשויות המס הינו בטעות, ובכל מקרה הוא משלם מיסים ודמי ביטוח גם בפולין; לטענתו היגר לפולין בגיל 55, פתח שם עסק בגיל 64, ואף כיום הוא ממשיך לעסוק שם במסגרת עסקו, כשלטענתו גילו המבוגר תומך בתפיסתו כתושב פולין ואין לראות בו מי שעשה "רילוקשיין"; ביקוריו בישראל היו קצרים מאד; הוא קיבל טיפול רפואי בארץ 4 פעמים בלבד, ועיקר המענה לצרכיו הרפואיים השוטפים ניתן בפולין; טענת המוסד כי היה עליו

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 38430-04-18

להצהיר על הגירה אינה ברורה, משנציגת המוסד הודתה שאין טופס כזה; לא ברורה הטענה שלא המציא אישור בדבר תושבות פולין והאישור שהמציא בדבר מקום מגוריו לצורכי מס – מספיק. לאור כל אלה טען כי יש לקבוע שאינו תושב ישראל מאז שנת 2000.

14. המוסד שב וטען כי ממכלול חומר הראיות לא עולה כי המערער עשה פעולות לניתוק זיקתו לארץ, אלא ההיפך הוא הנכון. לטענתו, לו הייתה כוונתו של המערער להעתיק את מרכז חייו לפולין היה פונה למוסד ומצהיר זאת, ואולם הוא לא עשה כן אלא המשיך לשמור על זיקתו לארץ באמצעות תשלום דמי הביטוח; כל משפחתו מתגוררת בישראל, ואין למערער משפחה הגרה בפולין; המערער מגיע לביקורים תכופים בארץ וכך שומר על קשר הדוק עם רעייתו וילדיו; בבעלות המערער ואשתו שני נכסים בארץ; למערער ולאשתו חשבון בנק פעיל בישראל; קיומה של אזרחות נוספת אינה משפיעה על התושבות; חרף הסממנים העסקיים הקושרים את המערער לפולין הרי שכלל הסימנים קושרים אותו ארצה; אין המדובר במקרה גבולי, אלא במקרה בו מירב הזיקות נוטות לצד הכרה בהמשך תוקפה של התושבות הישראלית, וזו לא אבדה מחמת זיקותיו העסקיות לפולין.

דיון והכרעה

15. לאחר שבחנו את טענות המערער, עיינו בכלל החומר שבתיק, הגענו לכלל מסקנה כי דין הערעור להידחות, וכי פסק דינו המפורט של בית הדין האזורי ראוי להתאשר מטעמי של בית הדין האזורי מכוח תקנה 108 לתקנות בית הדין לעבודה (סדרי דין), תשנ"ב-1991. לכך נבקש להוסיף מספר הערות:

16. בעב"ל (ארצי) 46375-09-17 **סלומון כהן – המוסד לביטוח לאומי** (18.3.19) (להלן: **ענין כהן**) סוכם אמות המידה לבחינת תושבותו של אדם לצורך חוק הביטוח הלאומי. וכך נאמר:

"הלכה פסוקה היא כי על מנת להיחשב כתושב ישראל לצורך קבלת זכויות מהמוסד לביטוח לאומי, על המבוטח להוכיח כי מרכז חייו הוא בישראל וזאת באמצעות בחינת 'מירב הזיקות' למבחן זה נקבע שני היבטים: ההיבט האובייקטיבי, הבוחן היכן מצויות מירב הזיקות של האדם מבחינה פיסית, וההיבט הסובייקטיבי, הבוחן את כוונתו של האדם ואת אופן ראייתו על מרכז חייו... היבטים אלה יש לבחון לאור כלל הנסיבות העובדתיות, ובכלל זה זמן

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 38430-04-18

שהייה בישראל לתקופה הרלוונטית, קיומם של נכסים בישראל, מקום המגורים הפיזי, מקום בו מתגוררת משפחתו של האדם, אופי המגורים, קשרים קהילתיים וחברתיים, מקום עיסוקו והשתכרותו, מקום האינטרסים הכלכליים, מקום פעילותו או חברותו של האדם בארגונים או מוסדות, מייצגים של האדם עצמו אשר יש בהם כדי ללמד על כוונותיו ומטרת השהייה מחוץ לישראל..."

17. גם במקרה זה, כפי שנעשה בענין כהן, סקר בית הדין האזורי את ההלכות באופן מקיף וקבע בהתאם לאמות המידה שהותוו בפסיקה כי המערער תושב ישראל. לקביעה זו פן עובדתי, ולא מצאנו כי מקרה זה מצדיק התערבותה של ערכאת הערעור בקביעותיה של הערכאה המבררת. אכן, התמונה הכוללת המצטיירת, כפי שקבע בית הדין האזורי בצדק, היא כי המערער עבר לפולין לצורכי תעסוקה בלבד, תוך ששמר במשך כל התקופה על זיקות עמוקות ואמיצות לישראל. זאת, משאף אחד מבני משפחתו הגרעינית לא עבר להתגורר עמו בפולין. רעייתו נותרה להתגורר בארץ, ואף אם חלק מבנותיו התגורר בחלק מהתקופה במדינות שונות, הרי שמגורים אלה היו בהתאם לצורכיהן האישיים, אך – וזה העיקר – לא בפולין ונטולות קשר למעברו אליה. כפועל יוצא מכך שזיקותיו המשפחתיות של המערער נותרו בארץ, הרי שלאורך כל השנים ביקר המערער בישראל באופן רציף ותכוף, קרי מדי כעשרה ימים למשך כשלושה ימים. בכך נתן המערער ביטוי מעשי לעומק זיקותיו לארץ ולמשפחתו שנותרה בה. למערער נותרו נכסים בארץ (כגון דירת מגורים, דירה להשקעה וחשבונות בנק שבהם סכומים משמעותיים). אשר להיבט הסובייקטיבי הרי שבנסיבות הענין המיוחדות זה בא לידי ביטוי גם בתדירות הגבוהה של ביקוריו של המערער בארץ, ובמובן זה – למצער עד שנת 2013 – אין מתח של ממש בין ההיבט האובייקטיבי להיבט הסובייקטיבי. לכך נוסיף כי גם מיחסיו עם המוסד ורשויות המס בישראל לאורך השנים, מצטיירת תמונה דומה, והעובדה שבקש בשנת 2008 אישור על תשלום מס בישראל כתושב מהווה אחת הראיות לכך. הזיקות הקושרות את המערער לפולין הינן בעיקר זיקות עסקיות, הבאות לידי ביטוי בעבודתו שם ובהשקעותיו בה לרבות בתחום הנדל"ן, שהוא תחום עיסוקו. בנסיבות אלה, המבחן האובייקטיבי והסובייקטיבי מובילים לטעמינו למסקנה כי עת יצא המערער מהארץ בשנת 2002 היתה יציאתו ארעית, וזו לא אצרה את הכוח לנתק את זיקתו האיתנה של המערער לארץ. המערער בקש

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 38430-04-18

בתובענתו לקבוע בדיעבד כי לא היה תושב מעת צאתו מהארץ בשנת 2002, ובקשה זו נדחתה בצדק.

18. במהלך הדיון בפנינו ביקש המערער לראשונה סעד חלופי לפיו החל משנת 2013 לא ייחשב עוד לתושב. לטעמינו, אין מקום שנידרש לסעד זה נוכח העובדה שסעד זה לא נתבע בכתב התביעה וטענות הצדדים בעניין זה שמורות להם. בהקשר זה נציין כי איננו מוצאים מקום להתערב בקביעתו העובדתית של בית הדין האזורי כי המכתב שנשלח למערער בשנת 2013 הוא פרי תקלה מיחשובית-כללית, ולא ביטא הפעלת שיקול דעת פרטני בעניינו של המערער. התקלה המיחשובית תוקנה תוך ימים ספורים ומבלי שהתגבש אינטרס הסתמכות עליה. בנוסף, המערער לא השתית עילתו המשפטית על נתון זה, שכן בכתב התביעה טען שכבר משנת 2002 חדל להיות תושב, ואילו המכתב נשלח אליו רק בשנת 2013. משכך, מכתב זה, כשלעצמו, חסר משקל ביישום אמות המידה לקביעת תושבותו של המערער. עוד נזכיר כי במכתב מיום 12.11.13, המצוטט בסעיף 6 לעיל, נאמר למערער כי ככל שהוא "מבקש לטעון אחרת לענין תושבותו – ויתור תושבות, עליו למלא את השאלון למבוטח השוהה בחו"ל על כל פרטיו כנדרש (מצורף)". משהסעד החלופי האמור לא התבקש, ולא נדון, ממילא גם לא התלבנה שאלת השתלשלות העניינים בעקבות מכתב זה.

19. סוף דבר - לאור כל האמור החלטנו לדחות את הערעור, ובנסיבות הענין – ונוכח התקלה המיחשובית – החלטנו שלא לחייב בהוצאות.

ניתן היום, א' תמוז תשע"ט (04 יולי 2019) בהעדר הצדדים ויישלח אליהם.

חני אופק גנדלר,
שופטת

רועי פוליאק,
שופט

לאה גליקסמן,
שופטת, אב"ד

מר דורון קמפלר,
נציג ציבור (מעסיקים)

מר אמיר ירון,
נציג ציבור (עובדים)